

Norge og Midtøsten

Taler

Anniken Huitfeldt

Dato

6 mai 2022

Sted

Universitetet i Oslo

Omstendigheter

Utenriksministerens tale om Norges engasjement i Midtøsten

1 Kjære studenter,

Jeg har hentet mye kunnskap, inspirasjon og nye perspektiver fra auditoriene i Sophus Bugge.

5

Jeg skal snakke om Norges engasjement i Midtøsten. Om retningen, den røde tråden, hva vi gjør, hva vi bruker ressurser på.

Hovedbudskapet mitt, oppsummert, er:

10

For det første - at Midtøsten og Nord-Afrika er våre nærområder. Ikke bare geografisk.

For det andre - at det er i Norges interesse å styrke sårbare stater, bidra til stabilitet, finne politiske løsninger på konflikter, forebygge flyktningstrømmer, stanse radikalisering, og skape muligheter for investeringer.

15

Derfor trengs innsikt i regionen. Derfor har dere valgt relevante studier.

20 Jeg har bladd litt i eksamensoppgavene til kurset MØNA1000 - som også er kalt «Permanent krise?» med spørsmålstegn.

Jeg tror kanskje jeg ville ha svart ja (eller tja). Vi får ofte inntrykk av at i Midtøsten er det alltid kroniske vanskeligheter, uro, konflikt, krig.

25

Men «permanent krise» er negativt ladet. Og det bør jo ikke fargelegge et givende studium av en sentral del av verden, med en fantastisk fascinerende

historie.

30

Det er interessant å se hvor historisk fokusert disse MØNA1000-eksamensoppgavene er. Historie er viktig - ikke minst i utenrikspolitikken - for å forstå hva som skjer i dag, hvem som er aktørene, konfliktlinjene. Forsøke å være forberedt på hva som kan skje i morgen.

35

I eksamensoppgavene er det mange viktige stikkord som går igjen: 1916 og Sykes-Picot-avtalen; 1967 og Seksdagerskrigen; 1979 og Den iranske revolusjonen; 1993 og Oslo-avtalen; 2011 og Den arabiske våren. Mange tidslinjer som også farger bakteppet for min tale.

40

For når vi hører et årstall, ser vi for oss bilder. Som i vår europeiske historie. Berlin 1945 - og 1989. Og nå - Ukraina, 24. februar 2022 - Russlands angrep. En krig som ødelegger liv og ryster en hel verden i grunnvollene. Datoen vil bli stående lenge.

45

Når vi reiser i Midtøsten blir vi møtt med historien og historier overalt. Jeg var selv rett før påske på to korte turer til Israel, Palestina og Egypt. Mange av dem jeg møter starter samtaler med perspektiver fra langt tilbake i tid.

50

Jeg var også i Jerusalem. Der tre av verdensreligionene møtes, geografisk, historisk og kulturelt. Jeg kan ikke annet enn å tenke på korsfarerne, en kontroversiell del av vår egen middelalderhistorie, for å si det mildt. Konflikten mellom kristne og muslimer raste i århundrer. En bok som gjorde inntrykk på meg er forøvrig «Jerusalem - biografien» av Simon Sebag Montefiore (2012).

55

Vi har for ikke lenge siden hatt den kristne påsken, den jødiske høytiden pesach, og den hellige måneden ramadan i islam, med eid-feiring. Derfor har de siste ukene for millioner av mennesker vært en tid for refleksjon, fellesskap, tradisjoner og håp. Slik det har vært i århundrer.

60

Men igjen: uroligheter og sammenstøt ved de hellige steder i Jerusalem.

Religion kan skape felles rom. Religion kan bygge murer. Det vil si religionsutøvelse - vi menneskers verk - kan gjøre det.

65

Inkludere eller ekskludere. Mane til forsoning eller til kamp.

Få konflikter blir blodigere enn når partene hevder å ha gudsriket på sin side.
70 Massakre kan knapt bli verre enn når angriperne velger ut ofre etter deres tro.

Vi trenger arkiver, bøker og minnesteder, som Yad Vashem i Jerusalem, fordi tidsvitnene blir færre. Og fordi det fortsatt er land som ikke har tatt et oppgjør med Holocaust.

75

Det er i dag en økt interesse blant studenter og forskere om Holocaust. Det er bra. Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter har funnet at andelen i Norge med fordommer mot jøder har gått ned, fra 12,1 til 8,3 prosentpoeng, fra 2011 til 2017. Det er positivt. Men samtidig: at negative
80 holdninger til muslimer er utbredt - hos hele 27 prosent av befolkningen. Og at antisemittisme og muslimfiendtlighet er beslektede fenomener, koblet til fremmedfiendtlige forestillinger. Det viser at våre handlingsplaner mot antisemittisme, muslimhat og hatefulle ytringer er nødvendige.

85 Jeg har ingen tro på at noen religioner er mer ekstreme - eller diskriminerende - i sin ytringsform enn andre. Jeg har stor tro på at Norge trenger mangfold. Og at religiøs mangfold er en berikelse for norsk identitet, kultur og samfunn.

En nasjon må hele tiden fornyes. Det store norske fellesskapet må hele tiden
90 utvides.

Denne uka ble skuespilleren og forfatteren Iman Meskini, blant annet kjent fra rollen i «Skam», ført opp på Forbes' liste over 30 personer under 30 i Europa, under kategorien sosial innflytelse.

95

Og alle, uansett tro, synger vi nå med Karpe - «Allah, Allah, ya baba», virker det som. Men det var en digresjon.

100

Hvorfor er Midtøsten og Nord-Afrika viktig for Norge?

Fordi regionen er Europas sørlige nabolag. Vårt nære nabolag. Geografisk, historisk, politisk, økonomisk og kulturelt. Derfor trenger vi folk med kunnskap
105 om regionen.

Vi kan gjøre en forskjell:

110 Med støtte til bærekraftig vekst og utvikling, helse og utdanning.

Med fremme av menneskerettigheter og likestilling.

Med hjelp til internt fordrevne flyktninger og stabilisering av sårbare stater.

115

Med tiltak for å styrke sikkerheten - blant annet i Gulfen.

Med strategier for å løse konflikter politisk.

120

Med råd til norsk næringsliv - ikke minst innen grønn omstilling.

Regjeringens plattform sier at «norsk utenrikspolitikk skal ivareta norske interesser, sikkerhet og verdier i en verden preget av mer uro og uforutsigbarhet».

125

At vi vil «prioritere å bekjempe klimatrusselen [...], gode handelsrelasjoner og kamp mot globale forskjeller og for global matsikkerhet».

Det er store mål: Sikkerhet, klima, mat, handel, kamp mot forskjeller.

130

Menneskers livsvilkår. Utenrikspolitikk skal handle om mennesker.

Oppgaven er å ivareta Norges interesser overfor utlandet. Også de interesser Norge har til felles med andre land. Hvilke er det?

135

Jo, sikkerhet, suverenitet, respekt for folkeretten, menneskerettighetene, regler for import og eksport av varer og tjenester, bærekraftig utvikling, anstendige arbeidsvilkår. Og mye mer.

140

Og overført til norsk midtøstenpolitikk - noen eksempler:

Det er i vår interesse å bidra til å løse konflikter i Midtøsten, bygge mer stabile stater, som folk ikke flykter fra. Som i Jemen.

Det er i vår interesse å stanse radikalisering, så ikke ekstremisme og voldsbruk skal ramme lokalbefolkningene eller oss lenger unna. Som i Syria.

150 Det er i vår interesse å bidra til grønn omstilling, for å redusere klimaendringene og skape bærekraftig vekst. Som i Marokko.

Det er i vår interesse å støtte norsk næringsliv med drahjelp for å komme inn på de store markedene. Som i Egypt.

155 I tillegg til interesser snakker vi i utenrikspolitikken - og i midtøstenpolitikken - også om verdier.

Som demokrati og rettsstat.

160 Norge tar jevnlig opp meldinger om tortur og henrettelser med myndighetene i visse land i Midtøsten. Fordi alle land har menneskerettighetsforpliktelser. Alle har ratifisert en eller flere menneskerettighetskonvensjoner. Også Iran og Saudi-Arabia.

165 Ett eksempel: Jeg tok opp menneskerettighetssituasjonen da jeg var i Kairo. Jeg viste til noen positive utviklingstrekk, spesielt innen økonomiske og sosiale rettigheter. Men jeg tok også opp dødsstraff. Vi var enige om å ha en åpen dialog, spesielt i lys av hvordan Egypts nye menneskerettighetsstrategi følges opp.

170

Menneskerettigheter er alltid oppe i mine samtaler med myndighetene i regionen, der det er aktuelt. Det gjelder ikke minst kvinners rettigheter og arbeidstakerrettigheter.

175 Jeg går ikke ut i media før slike samtaler. Min erfaring er at bekymring og kritikk tas imot mer konstruktivt - og det er jo poenget - når det ikke skjer over megafon, for å si det sånn.

180 Det finnes situasjoner der dialog ikke er mulig, som i dagens ekstraordinære landskap med Russlands invasjon av Ukraina. Men generelt har jeg liten tro på å stenge døra, bryte kontakten, stanse dialogen. Som grunnregel har jeg mer tro på kommunikasjon. Ikke for dialogens egen skyld, men for å kunne nå fram til myndighetene på den andre siden av bordet, si hva vi mener om at

185 internasjonale forpliktelser - som menneskerettighetene - må overholdes.

Solidaritet er også en verdi. For som vi skrev i regjeringsplattformen: «Det er både et uttrykk for solidaritet og i norsk interesse å bidra til en mer rettferdig verden og til at færre mennesker må leve i ufrihet og nød».

190

Dette er en rettesnor for meg, ikke minst for vårt engasjement i Midtøsten. En mer rettferdig verden.

195

Men hva er Midtøsten? Begrepet Midtøsten er ganske nytt. Og gjenspeiler verden sett med europeiske øyne.

200

I alt 20 land og områder, 450 millioner innbyggere. Ingen homogen region, like lite som Europa er det.

Delt opp i fraksjoner, stammer, klaner, sterke familier, religiøse tilknytninger, politiske partier. Koalisjoner blir ofte skjøre.

205

De fleste deler det arabiske fellesskapet. Bønnene og høytidene i islam er nasjonenes klokke og kalender.

Store ulikheter. Brutto nasjonalprodukt per hode er opptil ti ganger mer i de olje- og gassrike landene i Gulfen enn i øvrige land.

210

Strategisk beliggenhet. Alle historiens herskere har forsøkt å invadere regionen, ta kontrollen over handelsruter.

215

For landene er brohoder, kryss og knutepunkt mellom øst og vest, nord og sør. Middelhavet, Rødehavet og Persiabukta. Gibraltar, Suez og Hormuz. Det er stikkord for streder og strider.

Husk at 90 prosent av alle verdens varer transporteres sjøveien. Og at Norge er verdens fjerde største sjøfartsnasjon, målt i verdi.

220

Hvilke geopolitiske utviklingstrekk preger Midtøsten og Nord-Afrika?

225

Fire refleksjoner:

For det første - effektene av Russlands angrepskrig mot Ukraina.

230 Russland har fram til nå, over en lang periode, økt sin innflytelse i Midtøsten. Tenk bare på Syria.

235 Virkningene av krigen i Ukraina kan bli store. Russlands militære og politiske fotavtrykk i Midtøsten vil påvirkes. Omdømmet kanskje svekkes. Men ikke hos alle.

For konflikten virker polariserende. Landene er forsiktige med å fordømme Russland. De står i et krysspress. Forsøker å være nøytrale.

240 Flere har et strategisk forsvarssamarbeid med Moskva. Og Russland fører an i den mektige OPEC+ gruppen.

En svekket verdensøkonomi vil ramme Midtøsten og Afrika ekstra hardt. Med kraftig økte priser på korn og andre matvarer.

245

Vi kan få en global matkrise. I Libanon er 80% av all kornet importert. 95% kommer fra Ukraina og Russland.

250 Vi husker fra Den arabiske våren, et tema sentralt i deres studier: Hvordan økning i brødpriiser, andre matvarer og dårlige levekår, var en av faktorene bak opptøyer og rop om regimeendring.

Krigen i Ukraina kan skape økte spenninger i Midtøsten og Nord-Afrika.

255 Noen vestlige giverland vil kanskje måtte revurdere sin bistand.

Og med all oppmerksomhet rettet mot Ukraina og Russland, skyves andre konflikter lenger ned på agendaen hos verdens ledere og verdens medier.

260 Fra regjeringens side er vi opptatt av å stå ved våre forpliktelser, prioritere matsikkerhet, og vise at vi fortsatt har et engasjement i Midtøsten og Nord-

Afrika.

265 For det andre - om USA og regionale makter.

«The Middle East moves on. In search of a Post-American Order», sto det på forsiden av Foreign Affairs.

270 USA har over tid redusert nærvær og engasjement i Midtøsten.

Mange har vært kritiske til USAs militære involvering. Selv gikk jeg i demonstrasjonstog da USA gikk inn i Irak i 2003. Norge valgte rett, men det er i ettertid også mulig å være kritisk til at USA - senere - trakk seg ut, for raskt.

275

Vi så hva som skjedde. Det ble skapt et vakuum. Og grobunn for islamistiske terrorgrupper. En ny trussel mot europeisk sikkerhet - terroraksjoner.

280 Når USA reduserer engasjementet i regionen, skapes et tomrom. Hvem fyller det? Europeiske land ser ikke ut til å være innstilt på å ta rollen.

Både Russland og Kina har utnyttet den nye dynamikken i regionen. Dessuten har land i regionen ambisjoner om en sterkere lederrolle. Som Tyrkia, Iran, Israel, Egypt og Saudi-Arabia.

285

Kina er en stor handelspartner, investor og utbygger. For mange land den største, som i Irak.

290 Kina med sin nye silkevei bygger eller drifter havner, som Haifa i Israel og Duqm i Oman. Vi finner mer enn seks tusen kinesiske selskaper i Emiratene. Kinesiske firmaer bygde hurtigtoglinjen - 450 kilometer, mellom Mekka og Medina.

For Kina - Midtens rike - er sikker energiforsyning er det viktigste.

295

Samtidig er Europa - EU-landene - ofte delt i synet på konfliktene i regionen.

Men EU er en stor humanitær partner. Og handelspartner. For land som Israel og Marokko den viktigste.

300

For det tredje - om integrasjon.

305 Europa er den mest integrerte region i verden. Midtøsten og Nord-Afrika en av de minst.

Handel skaper ofte samhandling også på andre områder. Handel og investeringer forutsetter tillit. Tillit skaper økt forståelse.

310 Økt økonomisk og sosial integrasjon i Midtøsten og Nord-Afrika er nødvendig. Samhandelen i regionen er liten.

315 En region med mindre stormaktdominans, en multipolar verdensorden, gir dessuten mer rom for mange av landenes vektlegging av multilateralisme. Tett internasjonalt samarbeid for å løse felles utfordringer.

Vi ser dette hos Emiratene, som i år er medlem av FNs sikkerhetsråd, sammen med Norge.

320 Egypt er i år vertskap for FNs klimatoppmøte COP27. Og Emiratene for COP28. Det saudiske G20-formannskapet hadde fornybar som hovedtema.

325 Ambisjonene er store. De vil være utstillingsvinduer for spirene til grønn omstilling. Land i regionen tar lederskap innen klimatilpasning.

En parentes her til dette med verdensorden:

330 Da jeg studerte på Blindern, hadde jeg professor Rolf Tamnes som veileder på det historieprosjektet jeg var en del av. I en av de mange bøker han har bidratt i - «Krig og fred i det lange 20. århundre» (2013) - skriver han at det 20. århundre er et paradoksalt århundre: Fordi det er ekstremenes tidsalder, med titalls millioner døde i to verdenskriger og undertrykkende regimer, og fordi det er århundret hvor vi fikk internasjonale normer. En internasjonal rettsorden.

335 Selv om det er lett å glemme akkurat dette når vi ser den brutale krigen i Ukraina.

For det fjerde - til geopolitiske skiftninger i Midtøsten: Nye allianser. Ja, en paradoksall utvikling.

Ta normaliseringen i Abrahamsavtalene - med Israel og Emiratene, Bahrain, Marokko og Sudan, tilrettelagt av USA.

345 Det går nå over 30 fly i uka fra Tel Aviv til Dubai. Ti mellom Tel Aviv og Marrakech. Før hadde israelske fly knapt adgang til noe luftrom i regionen. Israel fantes ikke på arabiske kart.

350 Gitt den israelsk-palestinske konflikten, var normalisering med Israel et kvantesprang å ta for de arabiske landene. Nå burde de bruke sin innflytelse overfor Israel og palestinerne til å skape bevegelse i den fastlåste konflikten dem imellom. Det forventer nok USA også.

355 På det historiske Negev-toppmøtet i mars møttes utenriksministre for Israel, USA, Egypt, Bahrain, Emiratene og Marokko.

Et rødehavsråd er etablert, med sete i Riyadh.

360 Iran har gjenåpnet interessekontoret i Jeddah. Erkerivalene Iran og Saudi-Arabia fører direkte samtaler. Det gjør Persiabukta litt tryggere. Gulfen har i mange år vært området i verden med størst overhengende fare for storkrig.

365 Poenget mitt er: Det er kontakt på tvers av gamle skillelinjer. Noe som rokker ved våre vante forestillinger. Og gir flere muligheter også for vårt eget engasjement i regionen.

370 Hva er våre prioriteringer i midtøstenpolitikken?

Jeg kan ikke favne om alt. Jeg skal gi noen eksempler, noen illustrasjoner. Og peke på noen dilemmaer.

375 For det første - Norge skal bygge gode relasjoner med landene i regionen. For å ivareta våre interesser, verdier og vår sikkerhet. Vi må tilpasse oss et endret geopolitisk landskap.

Med redusert amerikansk nærvær blir regionale aktører viktigere. Da må vi

380 prioritere politisk og annen kontakt med dem. Land som Tyrkia, Israel, Egypt, Saudi-Arabia og Iran.

Vi må snakke med dem som setter agendaen og leder an.

385 Å si dette - å ville ha økt kontakt - betyr ikke å være naiv og blåøyd. Det er realpolitikk.

Men vi har et dilemma: Styresett i flere land går i autoritær retning.

390 Makten samles om færre hender. Opposisjonelle arresteres. Folk slipper ikke til orde. Demokratier forvitrer.

Dette skjer ikke bare i Midtøsten og Nord-Afrika. Denne urovekkende trenden er global.

395

Men vi kan ikke stenge døra eller videomøteskjermen til regimer og myndigheter vi ikke liker.

400 Å sette ytringsfriheten høyt på dagsorden, handler derfor også om å være villig til å snakke med alle. Dessuten: Vi viser tydeligst hva vi står for ved å snakke med de vi er uenige med. Uten kontakt får vi jo ikke fram våre synspunkter og argumenter ; eller interesser. Muligheten for å påvirke ville svekkes. Dialogen er nødvendig for å stå opp for våre verdier i arbeidet med utenrikspolitikken.

405 Vi må også støtte sivilsamfunn der de eksisterer. Bruke de kanaler vi har.

Kontakt med mange land i regionen er viktig. Med noen tenker vi også ganske likt. Jordan er ett eksempel. Jordan er blitt en god partner. I regionen og multilateralt, som i FN.

410

Kong Abdullah og utenriksminister Safadi var i mars på besøk i Norge. Vi drøftet samarbeid på mange felt. Kongen var også ute i felten som gjest hos det norske forsvaret. Vi har et militært samarbeid, etablert i forbindelse med vårt anti-ISIL-bidrag. Jeg snakker ofte med min kollega Safadi.

415

Norge har vært med i den globale koalisjonen for bekjempelse av ISIL siden opprettelsen i 2014. Den er ledet av USA og har i dag oppslutning fra 83

partnere. I neste uke deltar jeg på koalisjonens ministermøte i Marrakech.

420

Innsatsen har bidratt til at ISIL ikke lenger har kontroll over territorier i Irak og Syria. Det var umulig å bekjempe ISIL uten et bredt militært mandat. Da ISIL sto rett utenfor Erbil i august 2014 var det militærmakt som gjaldt. De kurdiske styrkene trengte våpenstøtte.

425

Terrorangrepene i Manchester, Istanbul, Paris og andre storbyer ble utført av fremmedkrigere radikalisert av ISIL. Fra 2018 begynte antallet terroraksjoner i Europa å gå ned.

430

I 2022 er vårt militære bidrag i Irak en vakt- og sikringstropp og rådgivere til det irakiske forsvarets hovedkvarter. Støttet av et logistikkbidrag i Jordan. Norge har også rådgivere i NATO Mission Iraq (NMI) og i den maritime operasjonen i Hormuz-stredet.

435

Vi er med på å ivareta sikkerheten i Gulfen, hvor spenninger fort kommer til overflaten.

440

For det andre - Norge skal styrke innsatsen for politiske løsninger på konflikter. Med målrettede fredsinitiativer.

445

En ny dynamikk i regionen åpner opp for mer kontakt med land vi har sammenfallende interesser med. Det prioriterer vi nå. Ikke minst innen konfliktløsning.

Vi har kontakt med Egypt om den israelsk-palestinske konflikten. Med Qatar om situasjonen i Afghanistan. Og med Oman om utviklingen i Jemen.

450

Freds- og forsoningsinnsats innebærer å bringe parter i krig og konflikt sammen. For å finne politiske løsninger.

Parter som ofte står milevidt fra hverandre. Parter som kanskje ikke en gang anerkjenner hverandre som legitime aktører.

455

Det handler derfor om å legge til rette for politisk dialog. Mellom land. Eller

mellom myndigheter og ikke-statlige væpnede aktører.

460 Arbeidet krever fortrolighet og forsiktighet. Og tillitsbygging. Det er ofte på de
litt mer uformelle og hemmelige møteplassene at parter kan enes om å dempe
eller løse vanskelige konflikter.

For oss kan det bety å snakke med opprørsgrupper som er terrorlistet. Derfor
465 kan kontaktpolitikk være kontroversielt.

Men alternativet - det å isolere opprørsgrupper - har ikke fungert særlig godt i
Midtøsten.

470 I Libya har vi finansiert institusjonen Center for Humanitarian Dialogue sine
fortrolige samtaler, en såkalt bak-kanal. Arbeidet ledet til at FN kunne
forhandle fram en våpenhvile mellom de største opprørsgruppene og
regjeringen i Tripoli.

475 Freds- og forsoningsengasjement er viktig av humanitære hensyn. Men det er
også forankret i vår egen interesse. Fordi konfliktene i Midtøsten påvirker vår
sikkerhet.

I mange sammenhenger utfyller vi FNs meglingsinnsats. Som i Syria, Libya og
480 Jemen.

Men vår egen rolle som tilrettelegger for dialog er også etterspurt.

Fordi vi har et rykte som en troverdig partner, med kompetanse og erfaring,
485 med vilje til å bidra, og med evne til å la samtalene foregå bak lukkede dører, når
det trengs.

Vår holdning er at vi kan snakke med alle grupper som ønsker en politisk dialog.
Og som det er mulig å engasjere.

490 Derfor snakker vi med Hamas. Ikke fordi vi er enige med dem, men fordi de
spiller en betydelig rolle i de palestinske flyktningleirene. Og fordi FN verdsetter
vår dialog med dem. Tilsvarende har vi kontakt med Taliban, Hizballah og med
houthiene. - Men, selvsagt, det går en grense, for eksempel ved ekstreme aktører
495 som ISIL. De snakker vi ikke med!

500 Jeg vil gi tre eksempler på konflikter vi prioriterer høyt: Jemen, Syria og den israelsk-palestinske konflikten.

Først - Jemen.

505 Norge prioriterer støtte, stabilisering og fredsbygging i Jemen.

Konflikten er inne i sitt åttende år. En av verdens verste humanitære kriser. En menneskeskapt katastrofe. Som også destabiliserer regionen.

510 Hva gjør Norge?

Vi har hittil i år bevilget 225 millioner kroner over det humanitære budsjettet.

515 Vi støtter FNs spesialutsendings innsats for å få til samtaler mellom Jemens regjering og opprørsbevegelsen houthiene. Rett før ramadan fikk FN etablert en våpenstillstand. Den er skjør.

Vi har selv kontakt med alle parter, inklusive houthiene. Og med regionens aktører, som Saudi-Arabia og Iran. Vi bidrar med tillitsbygging.

520

Jemen er på agendaen i FNs sikkerhetsråd hver måned. Vi understreker at en fredsprosess må involvere alle parter. At også kvinner må med, i alle faser. Noe som ikke er tilfelle i dag.

525 Vi har derfor hjulpet Jemens regjering i arbeidet med deres strategi for kvinner, fred og sikkerhet.

Vi jobber også for å forhindre en miljøkatastrofe fra et gammelt oljetankskip rett utenfor kysten.

530

Men poenget mitt er: Bare forhandlinger om en politisk løsning kan få varig slutt på konflikten og befolkningens lidelser. Det er vårt budskap i alle sammenhenger. Krigen må ta slutt.

Så til Syria - som er høyt prioritert i vår politikk.

Av flere grunner. Det er vår plikt å hjelpe der vi kan. Norge er et ressursrikt land.

540

Kall det solidaritet. Men det er også i vår egen interesse.

Syria representerte vår største humanitære innsats i 2021. Vi støtter FN, Røde Kors og mange norske humanitære partnere.

545

Midlene sørger for livsnødvendig humanitær bistand og beskyttelse til syrere. I alle deler av landet og i nabolandene.

550

Norge har i de siste årene i alt gitt 16 milliarder kroner. Men merk: støtten går ikke til eller via syriske myndigheter.

Støtten nordøst i landet er spesielt viktig. Den skal også hindre at ISIL får ny grobunn.

555

Selv om ISILs kontroll over landområder har opphørt, utgjør bevegelsen fortsatt en trussel. ISIL har flere tusen aktive medlemmer i Irak og Syria, og fortsatt et solid fotfeste i rurale sunniarabiske områder. Vi så angrepene i nordøst for noen uker siden. USA er fortsatt engasjert i de kurdisk-kontrollerte områdene som del av kampen mot ISIL.

560

Vi støtter arbeidet for en politisk løsning i Syria som ledes av FNs spesialutsending, nordmannen Geir O. Pedersen. Og vi arbeider spesielt for kvinners og det sivile samfunns deltakelse i den politiske prosessen.

565

Dessuten har Norge og Irland en spesiell rolle for den humanitære situasjonen i Syria i FNs sikkerhetsråd. Vi er saksordførere, såkalt penneførere. Vi holder i pennen - tastaturet - vi utformer teksten som gir rammer for handling.

570

Det var av stor politisk betydning da Sikkerhetsrådet i fjor vedtok resolusjonen, enstemmig, om at humanitær bistand kan sendes fra Tyrkia til Syria.

Mandatet går ut i juli. Nå jobber vi med videreføring til 2023. Internt fordrevne i Syria må fortsatt få nødhjelp.

Og så - til den eldste av konfliktene i regionen, `alle konflikters mor` - Israel og Palestina. Hvor Norge har hatt et betydelig engasjement i en årrekke.

580

Konflikten er ikke lenger regionens viktigste. Det har ikke vært reelle forhandlinger siden 2014.

Samtidig må partene samarbeide om og løse utfordringer. Hver dag.

585

Da Yasser Arafat mottok Nobels fredspris i Oslo 10. desember 1994, sammen med Shimon Peres og Yitzhak Rabin, sa han i nobelforedraget at «Fred er i vår interesse; for bare i en atmosfære av rettferdig fred vil det palestinske folk få oppfylt sin rettmessige ambisjon om selvstendighet og suverenitet».

590

Men verken selvstendighet eller suverenitet er ennå oppnådd. Til det trengs en politisk fredsavtale forhandlet fram mellom Israel og PLO.

595

Alle forhandlingsforsøk ledet av USA har hittil mislyktes. Frustrasjonene er store. Bildet preges av terror, vold og maktbruk.

Også i denne konflikten ledes FNs arbeid for en fredsløsning av en nordmann, Tor Wennesland.

600

Norge har siden starten ledet giverlandsgruppa for Palestina - AHLC. Over helgen møtes vi i Brussel.

I AHLC jobber palestinerne og israelerne og giverlandene - inkludert USA og EU - med å bygge de palestinske statsinstitusjonene.

605

Det handler om å bedre levekårene. Skape vekst i økonomien. Gradvis overføre autoritet fra den israelske okkupasjonen og til det palestinske selvstyret. Siden Oslo-avtalen er det palestinske statsapparatet blitt bygget. Og det må bygges videre.

610

At palestinerne styrer seg selv som stat, er deres viktigste argument for frihet og suverenitet. Det beste forsvar for visjonen om en tostatsløsning. Den eneste

615 løsningen som ivaretar selvbestemmelse, sikkerhet og menneskerettigheter. Til
begge folk.

Norge har vært engasjert i denne konflikten lenge. Det skal vi være, men vi skal
også være selvkritiske med hensyn til vår egen rolle. Slik at vi ikke gjennom vår
rolle bidrar til å opprettholde og fryse fast status quo. Det er snart 30 år siden vi
620 startet. Vår rolle er avhengig av at det er en realistisk vilje til løsning. Nå er det
ingen forhandlinger mellom partene.

Norge har i år økt bistanden til palestinerne, inkludert FNs organisasjon for
palestinske flyktninger - UNRWA.

625 Men jeg er tydelig overfor Palestina om at det palestinske lederskapet må styrke
legitimiteten hos egen befolkning.

Og tydelig overfor Israel om ulovligheten av bosetningene på okkupert land.
630 Dette strider mot folkeretten. Og israelske bosettere fortsetter å angripe
palestinere.

Tilbake til hovedsaken: Mitt viktigste budskap til israelske og palestinske ledere
er at det haster å gå tilbake til forhandlingsbordet. Før det er for sent.

635 Samtidig er det partene som har ansvaret for å forhandle en politisk avtale.
Ingen stormakter står klare for dem. Partene må ville det. Norge vil da kunne
bidra.

640 ***

Helt til sist - av eksempler på våre prioriteringer: Norge skal bidra til det grønne
skiftet.

645 Petroleumsøkonomiene i regionen forvalter enorme ressurser. Produserer 30
prosent av verdens oljeforbruk. Har nesten 50 prosent av verdens reserver
fortsatt i bakken.

Denne globale maktposisjonen vil sakte endres når det grønne skiftet skifter gir.

650 Disse landene sitter derfor ikke stille i båten. En grønn omstilling er i gang. Hos

land som Saudi-Arabia, Emiratene, Qatar. Verdens største vindkraftpark finner vi nord i Saudi-Arabia.

655

Grønn omstilling gir store muligheter for norsk teknologi og næringsliv, innen fornybar og klimavennlige løsninger. Vi kan være pådrivere. Og spille på lag. Israel er en global hub for innovasjon og høyteknologi.

660

Klima og grønn omstilling var et tema jeg også snakket med Egypts statsminister om. Det norske fornybarselskapet Scatec har et stort engasjement i landet. Jeg var med på signeringen av deres nye avtale. - Noe som for meg er det nærmeste jeg kan komme å være døråpner.

665

Og det er en viktig jobb - å åpne døra. Tett samarbeid mellom landene trengs for å redusere klimaendringene. Og mellom offentlig og privat sektor.

Vi merker ved våre ambassader at Norge har et godt rykte som handelspartner. Jeg tror det handler om oljefondets omdømme, vår spisskompetanse innen energi, og vår havforvaltning.

670

Noe annet: Vi kan merke oss at flere land i Midtøsten også ser til likestillingen i Norge. De har sett at kvinners inntog i arbeidslivet hos oss, på 1970-tallet, skapte økonomisk vekst.

675

Dette vil de forsøke å kopiere. Samfunnsøkonomisk begrunnet likestilling.

Apropos: Professor Bjørn Olav Utvik skriver i sin bok 'Islamismen' (2020) om at kvinners rettigheter vil presse seg fram i regionen. At kvinner inntar politiske posisjoner, i tillegg til lederstillinger i næringslivet. At det utvikles en mer feministisk fortolkning av Islams hellige skrifter.

680

Noe er i endring. Det er det spennende å følge med på. Og viktig å gi landene kred for. Selv om det er et godt stykke igjen.

685

Kjære studenter,

690

Jeg spurte i starten hvorfor Midtøsten og Nord-Afrika er viktig for Norge - og

for dere her ved universitetet som studiefelt.

695 Jeg har pekt på hvorfor konflikter, svake stater og spenninger i regionen - vårt
nære nabolag i sør - også virker inn på vår egen sikkerhet.

700 Jeg har vist at vårt engasjement er ment å bidra til politiske løsninger, fremme
menneskerettighetene, hjelpe internt fordrevne, øke handel og investeringer, og
få kvinner opp og fram.

705 Midtøsten og Nord-Afrika har en ung befolkning. Antallet mellom 15 og 24 år
vil øke med hele 23 prosent de neste årene, mot bare én prosent for verden sett
under ett. I dette ligger det noen store utfordringer - men også ressurser.
Fornybare ressurser.

705 Deres framtid påvirker vår. Derfor handler utenrikspolitikk om å bedre
menneskers livsvilkår, lokalt som globalt. Gi unge muligheter.

710 I Norge trenger vi derfor kunnskapsmiljøer, unge folk med innsikt i Midtøsten
og Nord-Afrika som kan jobbe i departementer - som i UD, i organisasjoner,
forskning, næringsliv. Som kan bidra i ordskiftet om hva våre virkemidler bør
være.

715 Og kanskje kan vårt engasjement inspirere til flere masteroppgaver i Midtøsten-
studier.

Takk for oppmerksomheten.

720 **Kilde**
regjeringen.no

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/norge-og-midtosten>

725